

Dějiny hudby do nástupu novověku A (VH_801a)

(souhrnný sylabus)

0. PERIODIZACE DĚJIN HUDBY

- 0.1 Periodizace a problematika kritérií
- 0.2 Základní koncepty užívané pro členění hudebního vývoje
- 0.3 Vladimír Helfert a jeho Periodizace dějin hudby (1938)

1. HUDBA ANTICKÝCH KULTUR

- 1.1 Antika, helénizmus – vymezení pojmu – historické reálie
- 1.2 Tónový materiál a jeho organizace
- 1.3 Rytmika
- 1.4 Akustika – hudební nástroje
- 1.5 Teoretické reflexe hudby

2. LITURGICKÝ A PARALITURGICKÝ JEDNOHLAS

2.1 Gregoriánský chorál

2.1.1 Gregoriánský chorál

(definitio termini, otázka názvu a vymezení jeho věcného obsahu)

2.1.2 Gregoriánský chorál a problematika jeho historického vývoje

(období ilegální; období legální – lokální liturgické typy; novořímská liturgie, expanze jejího repertoáru, římsko-franská syntéza; sekundární vrstva gregoriánského chorálu a její migrace, Tridentický koncil – liturgická reforma- Editio Medicea; gregoriánský chorál a reformace-jeho osudy na půdě národních jazyků; deformace gregoriánského chorálu v 17. a 18. století; solesmeská renesance středověkého chorálu – Motu proprio-Editio Vaticana; 2.vatikánský koncil)

2.2 Repertoár gregoriánského chorálu

2.2.1 Vymezení pojmu

2.2.2 Zpěv žalmový – psalmodie - primární repertoárová vrstva

(žalmy, kantika, psalmodie, paralelismus membrorum, liturgický recitativ, psalmodie antifonální, psalmodie responsoriální)

2.2.3 Zpěv nežalmový – hymnodie - sekundární repertoárová vrstva

(tropace, tropy, sekvence, rýmovaná officia, duchovní hry, Plockova klasifikace duchovních her, hymny)

2.3 Gregoriánský chorál a liturgie – problematika funkční

2.3.1 Liturgie

(vymezení pojmu, pojetí latreutické a soterické)

2.3.2 Liturgie mešní

(vymezení pojmu, struktura mešního formuláře, ordinarium missae, proprium missae, funkce útvarů žalmového a nežalmového zpěvu ve formuláři mešní liturgie)

2.3.3 Liturgie mimomešní I : liturgie času – denní officium (liturgie hodin)

(vymezení pojmu, struktura liturgie hodin, struktura formulářů jednotlivých částí liturgie hodin, matutinum, laudy, prima, tercie, sexta, nona, nešpory, kompletář, funkce útvarů žalmového a nežalmového zpěvu ve formulářích mimomešní liturgie)

2.3.4 Liturgie mimomešní II: liturgie času – církevní rok

(církevní rok – vymezení pojmu, principy výstavby a struktura církevního roku před úpravami 2.vatikánského koncilu, proprium de tempore, proprium de sanctis, commune sanctorum)

2.4 Liturgické knihy jako muzikologický pramen

(vymezení pojmu, základní klasifikace, zásady jejich výstavby, codex mixtus, knihy liturgie mešní: misál, graduál, sekvenciář, troparium, kyriale, lekcionář; knihy liturgie mimomešní: antifonář, žaltář, troparium, breviář, hymnář)

2.5 Liturgický zpěv v dějinách české hudby až do pol. 15.století

(dva proudy christianizace českého prostoru, problematika staroslověnského zpěvu, problematika latinského zpěvu, vytváření institucionálního zázemí pro liturgický zpěv, chorál ve službách reformace, literátská bratrstva)

2.6 Paraliturgický jednohlas – duchovní lyrika

(vymezení základních pojmů: liturgický, paraliturgický, lyrika, píseň; krystalizace písňového projevu: versus, conductus, tropace; liturgické útvary s písňovými rysy; sekvence, hymnus, leich, cantigas, cantio – latinská středověká duchovní píseň; nejstarší vrstva české duchovní písně, česká reformační píseň. Hlavní prameny latinské duchovní písně a české reformační písně 15. a 16. století: Vyšebrodský sborník, Jistebnický kancionál, Jistebnický graduál, Vyšehradský sborník, Franušův kancionál, Graduál bakaláře Martina z Vyskytné, kancionály Jednoty bratrské, Kolínský kancionál, Havlíčkobrodský kancionál, Vodňanský kancionál, Poličský kancionál, Chrudimský graduál ad.)

3. SVĚTSKÝ JEDNOHLAS

- 3.1 Základní charakteristika a odlišení od jednohlasu duchovního, podíl světského jednohlasu na vývoji středověké hudební kultury (subjektivizace tvorby, poetizace tvorby, profesionalizace tvorby)
- 3.2 Francouzská dvorská lyrika a její charakteristika
- 3.3 Trubadúři – charakteristika a hlavní představitelé
- 3.4 Truvéři – charakteristika a hlavní představitelé
- 3.5 Německý minnesang, jeho charakteristika a hlavní představitelé
- 3.6 Carmina burana
- 3.7 Ohlasy dvorské a milostné lyriky v české středověké hudbě
- 3.8 Rozvoj formového myšlení – tři základní formotvorné typy – repetiční princip jako formotvorný prvek

4. VZNIK A RANÉ OBDOBÍ VÍCEHLASU

- 4.1 **Tropace** jako praktický a teoretický základ formování evropského umělého vícehlasu a jeho základní podoby
(tropace melizmatická, textová a melodicko-textová; organální a diskantová technika – charakteristika rozdílů)
- 4.2 **Raná fáze vícehlasu**
(organum hucbaldovské, organum „nové“, St. Martial, Santiago de Compostela, teoretické reflexe)
- 4.3 **Notredamská epocha**
(základní charakteristika epochy a jejího přínosu; organum duplum, triplum, quadruplum, conductus, notredamské moteto, diskantové partie, clausula – vymezení rozdílů; Leoninus, Perotinus, hlavní prameny notredamského vícehlasu, teoretické reflexe)
- 4.4 **Ars antiqua**
(základní charakteristika období, hudební přínos, prameny hudební, teoretické reflexe, Franko Kolínský, Petrus de Cruce, hoquetus, inovace moteta)

5. ARS NOVA

5.1 Ars nova

(základní charakteristika a hudební přínos)

5.2 Francouzská ars nova

(charakteristika, hlavní představitelé, izometrie, izorytmie, izorytmické moteto, talea, color, repetiční formy, balada, rondeau, virelai, hudební prameny, teoretické reflexe, ars subtilior)

5.3 Hudba italského trecenta

(charakteristika a odlišnost od francouzské ars nova, hlavní představitelé, dvouhlasý a kánonický madrigal, caccia, balatta, hudební prameny, teoretické reflexe)

5.4 Anglická hudba 14.století

(charakteristika a odlišnost od francouzské a italské ars nova, reprezentativní útvary, gymel, faburden, anglické organum, prameny, hlavní představitelé, teoretické reflexe)

5.5 Ars subtilior

6. HUDEBNÍ TEORIE STŘEDOVĚKU A RENESANCE

(viz samostatný sylabus)

Požadavky k atestaci předmětu Dějiny hudby do nástupu novověku - A:

- 1) **Spolehlivá orientace v hlavních směrech vývoje evropské a české hudební kultury v rozsahu stanoveném sylabem předmětu včetně znalosti její periodizace.**
- 2) **Znalost charakteristiky hlavních žánrů, hudebních druhů a forem jednotlivých vývojových epoch včetně identifikace jejich zvukové a grafické podoby.**
- 3) **Orientace v širším kulturním a filozofickém zázemí jednotlivých epoch včetně znalosti teoretických a estetických reflexí.**
- 4) **Znalost základních údajů o významných představitelích jednotlivých vývojových epoch.**
- 5) **Orientace v pramenné základně a ve stavu bádání, znalost základní literatury k jednotlivým tematickým okruhům, znalost hlavních edic apod.**

Poznámka:

Seznamy hlavních titulů odborné literatury, pramenů a diskografie jsou uvedeny v sylabech příslušných tematických okruhů.